

WAAROM IK ZO WERK - EEN UITLEG

Dit stuk gaat over de manier waarop ik mijn schilderijen maak. Niet dat het de bedoeling is, alles uit te leggen. Die pretentie heb ik niet. Het mooiste van kunst is juist dat het altijd een persoonlijke beleving blijft. Dit stuk is dan ook niet meer dan een bescheiden duwtje in de rug, bestemd om misschien wat meer begrip te kweken tussen kunstenaar en kijker. Kunst is communiceren!

Hoe kijken wij?

Kijken doen we niet alleen met onze ogen. Vanaf het eerste moment dat wij iets zien, voegen wij aan het beeld onze eigen ervaring én omgeving toe. Neem een theepot: al is die nog zo mooi, wie geen thee lust zal er anders tegenaan kijken. Die eigen invulling is bepalender voor wat je ziet dan het ding zelf. Nog een voorbeeld: wie ooit bijna verdronken is in zee, zal nooit meer naar de zee kijken zonder daaraan te denken. Die zee zal voor hem altijd anders zijn dan voor iemand die er alleen maar lekker in heeft gezwommen. Hetzelfde gebeurt door de andere zintuigen waarmee wij ruiken, horen en voelen. De een denkt: "Ha, koffie!", en de ander: "Bah, koffie". De een geniet van een sopraan, de ander hoort liever een alt. En zo schept ieder voor zich zijn eigen, hoogst persoonlijke werkelijkheid.

Hoe ontstaat kunst?

Wie kunst maakt, schept die evenzeer vanuit zijn eigen werkelijkheid. Vanuit zijn eigen vakmanschap, smaak, herinnering, verwachting. Daar komen dan nog aardse zaken bij kijken zoals geld, gezondheid, eten en drinken.

En dan nog heb je maar een deel te pakken van wat het kunstwerk worden zal want: de kijker is er nog niet bij! Betekent dit dat kunst pas af is als iemand ernaar kijkt? Dat je dan pas met zekerheid kunt beoordelen wat en hoeveel het kunstwerk voorstelt?

Welnee: altijd blijven er onberekenbare en onbenoembare factoren meespelen, waardoor geen mens een kunstwerk op precies dezelfde manier zal beleven.

De verschillen beginnen dus al vanaf het moment dat ik mijn inspiratie krijg, en verdwijnen pas als het schilderij er niet meer zal zijn (hoewel... ook dan blijft de herinnering).

Zo kijk en werk ik

Een oosters filosoof heeft eens gezegd: ... "bij veel praten wordt het denken half vermoord. Want het denken is een ruimtevogel, die in een kooi van woorden wel zijn vleugels kan uitslaan, maar niet kan vliegen".

Vanuit een soort drang naar het ontrafelen van de realiteit (wat is echt, maar wat is echt? en: Wat is schijn? Of *lijkt* dat maar zo?) beleef ik op een directe én indirecte manier de omgeving: schijn én verschijning van beide vormen de synthese van de echte belevenis.

Vanuit mijn privé-beelden en -daden ontstaat er dan een nieuwe realiteit waar werkelijkheid, verbeelding en herinnering elkaar ontmoeten. Daardoor gaan de thema's - wat ik op het doek zet - hun eigen leven leiden en staan ze niet toe dat het kunstproduct alleen maar een afgeleide is van puur reproduceren. Door de associatie (van maker én kijker) krijgt het werk steeds een nieuwe dimensie oftewel een nieuwe inhoud.

Dualiteit speelt mee

Wie mijn werk - of welk kunstwerk dan ook - bekijkt, komt terecht in een of andere realiteit met verschillende niveaus: een werkelijke, een denkbeeldige en een beeldruimte. Zodoende speelt er steeds een dualiteit mee, die de toeschouwer - manoeuvreert. Hij moet een standpunt innemen: spreekt het hem aan of niet? Wat ziet hij erin? Wat voelt hij erbij? Zijn geest wordt geprikkeld. En wat doet hij dan?

Blijft hij staan om nog meer te voelen, zien en denken? Of loopt hij door?

Thema's bepalen ambigue beleving

De dualiteit van mijn schilderijen wordt versterkt door de thema's die ik kies. Dikwijls maak ik een combinatie van werkelijkheid die haast niet te veranderen is (bijvoorbeeld tegels) en een beeld dat voortdurend verandert (de zee). De tegels zijn plat, *werkelijk*. De zee *schept illusies*, en inspireert tot fantaseren en mijmeren. Daar komt dan nog de *omgeving* bij - de plek waar het schilderij hangt - en ontstaat er een wisselwerking tussen schilderij en omgeving: het een kan het ander veranderen en daardoor de beleving van de kijker extra beïnvloeden. Daarmee wordt het schilderij als het ware dubbelzinnig: voor tweeërlei uitleg en beleving vatbaar.

Hoe ik schilder

Afgezien van die verschillende niveaus en dubbele bodems schilder ik vanuit twee mogelijke vormen van concentratie, te vergelijken met de twee manieren waarop mensen schrijven:

- . expressief schilderen - tranceachtig, niet bewust van omgeving en tijd; zoals je bijvoorbeeld een liefdesbrief of een gedicht schrijft

- . schoonschilderen - patronen uitschilderen, alert en bewust van ruimte en tijd. Je weet tevoren precies hoe het moet worden; zoals je bij schoonschrijven je best doet om gelijkvormige letters te maken en 'tussen de lijntjes' te blijven.

Allebei die vormen heeft een mens nodig om uit zichzelf en uit het leven te halen wat erin zit; wie zich slechts op één van beide toelegt leeft voor de helft.

In een fantasie-rijk waarin gevoel en verstand één geheel vormen, ontstaat mijn werk; de geordende wereld van het verstand tegenover het ongebreidelde van het gevoel.

De mathematische oneindigheid van tegels en de enorme, oneindige kracht van de zee; de concentratie en precisie bij het schilderen van de tegels tegenover de vrijheid, de trance, bij het schilderen van zeeën en hemelen.

De geest prikkelen

Ik wil niet alleen mijn eigen geest prikkelen, maar ook die van de kijker. Niet om de kijker iets op te dringen, maar om met hem te communiceren en samen misschien iets nieuws te ontdekken; hij wordt er actief bij betrokken. Herkenning van het thema (tegels, zee) is collectief, meer objectief benoembaar; beleving is echter persoonlijk, subjectief. Via beelden wordt de werkelijkheid gestuurd en gekanaliseerd. De vraag aan de kijker en aan mijzelf is dan, in hoeverre mijn werk die werkelijkheid weergeeft, vervormt, verandert of verhult?

Waarom ik schilder

De gewaarwording van ruimte en tijd blijft me aansporen om inzicht te krijgen in het leven van schijn (zoals ik het *verbeeld*) en verschijning (zoals het zich *laat zien*). Juist daarom *schilder* ik. Tegenover de snelheid van de moderne tijd is het aanschouwen van een - letterlijk stilstaand - tweedimensionaal vlak een uitnodiging om tot rust en ontspanning te komen: je weet dat het vlak niet meer zal veranderen en dat je er alleen maar naar hoeft te kijken. Computers, knoppen en kunstmatig opgewekte energie zijn er niet bij nodig.

Als je toegeeft aan die rust, geef je de ruimte om in jezelf nieuwe gedachten, beelden en gevoelens te laten ontstaan.

Karenina Reis Borges